

Krystyna Grochowska-Iwańska

"Żydowski Płock - architektoniczne wizje i realizacje : katalog wystawy", Płock 2014 : [recenzja]

Notatki Płockie : kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego 60/1 (242),
48-50

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

które w kryteriach punktowych się nie mieszczą, podgrzewa egoizm i zawiść. Zjawiska te mogłyby skutecznie zatruć krynicę stowarzyszeniowego zaangażowania. Strzeżmy się tego.

Nawiązując – na zakończenie – do tytułu książki, można powiedzieć, że historia społecznego ruchu naukowego w Polsce jest dumna i bogata. Ale jaka będzie jego przyszłość? Jakże trudne na przestrzeni ostatnich dwu stuleci bywały warunki uprawiania tego typu działalności. A jednak wciąż powstawały nowe stowarzyszenia, które gromadziły biblioteki, dawały możliwość twórczej aktywności przedstawicielom i miłośnikom rozmaitych dziedzin nauki,

integrowały także pozauczelniane środowiska badaczy regionalnych, zapewniały między-pokoleniowy transfer rozmaitych wartości. Nie raz zawieszali swoją działalność, aby znów się odrodzić w dogodniejszych okolicznościach. Tym bardziej powinniśmy liczyć na to, że w wolnym i demokratycznym kraju dorobek ten będzie nadal rozwijany, a ludzie odpowiedzialni za naukę, oświatę i kulturę stworzą ku temu dogodne warunki. Miejmy nadzieję, że treść tej niebieskiej książeczki – jak ją sobie nazwałem – nie pozostanie jedynie „głosem wołających na puszczy”. Miejmy nadzieję...

Damian Kasprzyk

Przypisy

- ¹ Por. A. Kamiński, *Funkcje pedagogiki społecznej*, Warszawa 1982, s. 156-158.
- ² B. Bartz, *Szczęście społeczeństwa jako cel polityki państwa*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego”, T. V, 2013, s. 211-222.
- ³ Z. Kruszewski, *Rola towarzystw naukowych w urzeczywistnianiu idei społeczeństwa obywatelskiego*, „Notatki Płockie” 2013, nr 3, s. 52.
- ⁴ M. Sandel, *Czego nie można kupić za pieniądze*, przeł. A. Chromik i T. Sikora, Warszawa 2012, s. 143-145.

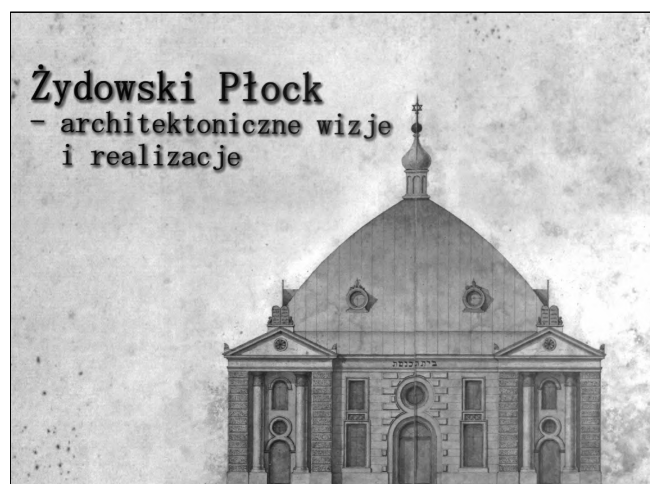
- ⁵ Patrz m.in. A. Walicki, *Niebezpieczne nieporozumienia w sprawach nauki*, „Przegląd” 2011, nr 7, s. 46-49; *Nauka to nie biznes*, z prof. Karolem Modzelewskim rozmawia Adam Leszczyński, „Gazeta Wyborcza” 2012, nr 230, s. 9; *Brakuje rudymentów*, z prof. Stanisławem Dubiszem rozmawia Anna Korzekwa, „Uniwersytet Warszawski. Pismo Uczelni” 2010, nr 3, s. 2-5.

* * *

Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje (katalog wystawy), Wyd. Archiwum Państwowe w Płocku, Muzeum Mazowieckie, Płock 2014

Na początku grudnia 2014 r. w Płocku miało miejsce ważne wydarzenie kulturalne. Była nim wystawa zorganizowana przez Muzeum Mazowieckie wspólnie z Archiwum Państwowym w Płocku pod tytułem „Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje”.

Autorki wystawy: Gabriela Nowak (Muzeum Mazowieckie) i Agnieszka Wojciechowska (Archiwum Państwowe) wzięły na siebie nietatwe zadanie: odszukać w setkach jednostek archiwalnych (głównie Aktach miasta Płocka) przyprószone kurzem, pożółkłe nieco, w większości ponad stuletnie, projekty płockich architektów, odkurzyć je, dostownie i w przenośni i zaprezentować je w gablotach i w postaci plansz w sali wystawowej Muzeum Żydów Mazowieckich w Płocku. Przybyli na wernisaż płocczanie, i nie tylko, mogli zobaczyć projekty budynków mieszkalnych (przy czym nie tych najokazalszych, ale typowych), mieszkalno-użytkowych, stricte użytkowych jak sklepy, warsztaty rzemieślnicze, fabryki, spichlerze, piekarnie, suszarnie owoców etc. etc. aż po ustronne miejsca włącznie. Trzy z przedstawionych projektów miały szczególnie



znaczenie dla miasta Płocka i jego mieszkańców:

- Projekt przebudowy Wielkiej Synagogi – autor Konrad Bałaziński, 1880;
- Plan szpitala im. Izaaka Fogla z projektem przebudowy i instalacji kanalizacyjnej – autor Antoni Wysocki, 1909;
- Projekt na pobudowanie rezerwuaru wody pitnej wodociągowej na ulicy Dobrzyńskiej Salomona Świętosławskiego – autor Konrad Bałaziński, 1879.

O tym, jak wyglądałaby realizacja projektu przebudowy Synagogi, można było naocznie przekonać się, przyglądając się makiecie wykonanej przez Zdzisława Leszczyńskiego z Wysogrodu (Dyrektor Muzeum Wisły).

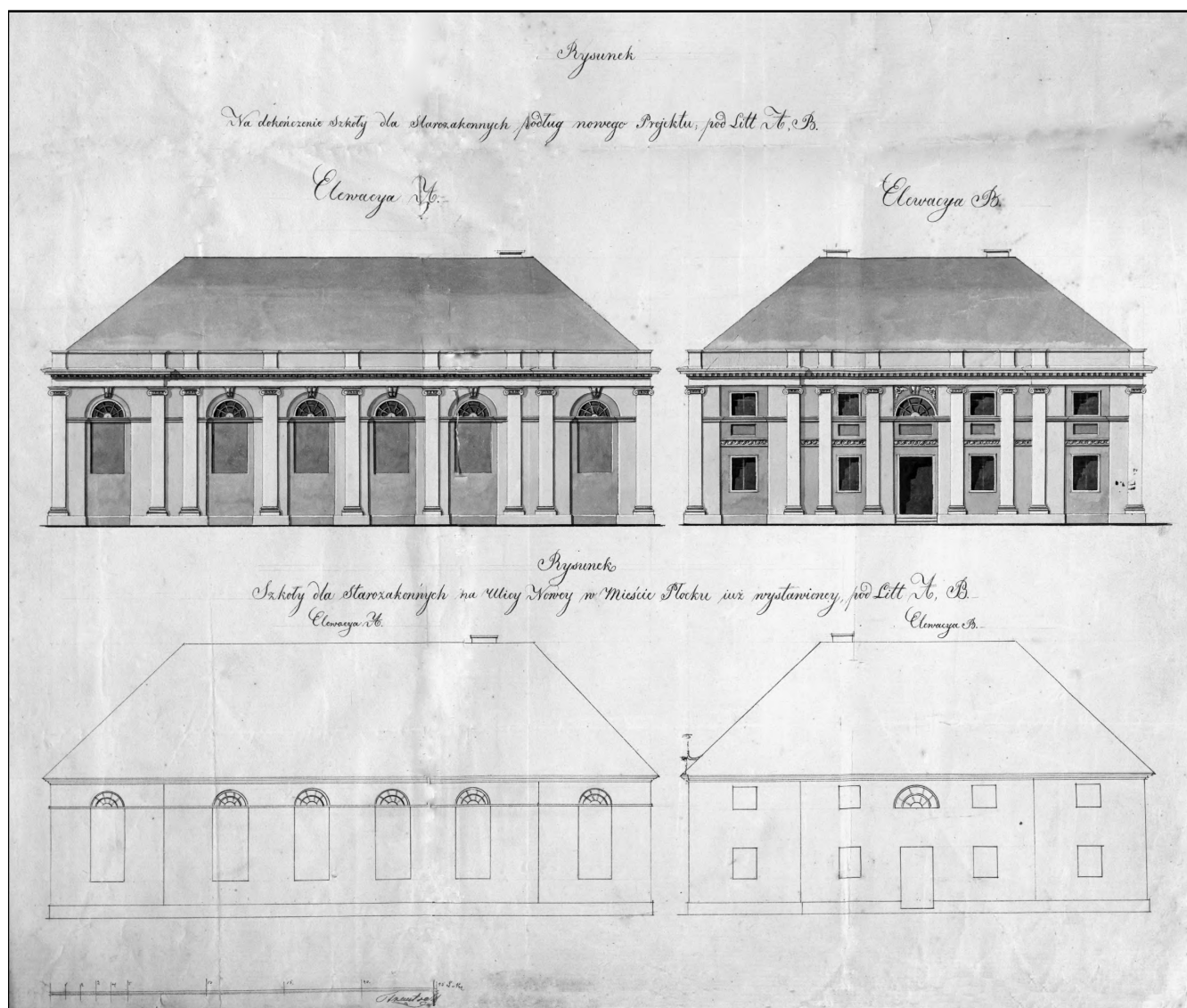
Nie sposób przeoczyć projektu na dokończeniu szkoły żydowskiej nieznanego autora z 1827 r. W odrestaurowanym dwa lata temu budynku mieści się obecnie Muzeum Żydów Mazowieckich.

Prawdziwym hitem okazał się towarzyszący wystawie Katalog, w którym zostały zaprezentowane 54 projekty architektoniczne, zeskanowane z oryginałów (wyk. Monika Żabowska), z zachowaniem oryginalnych barw.

Słowo wstępne dali dyrektorzy obu placówek: Leonard Sobieraj i Tomasz Piekarski, a w świat „żydowskiego Płocka” wprowadziły Autorki: Gabriela Nowak i Agnieszka Wojciechowska. Za ich sprawą mogliśmy przenieść się w świat, którego już nie ma, lub po którym zostały jedynie okruszki. Mogliśmy więc „zajrzeć” do Wielkiej Płockiej Synagogi, „zapukać” do wnętrza

mieszkań, kantorków, gdzie Żydzi prowadzili swoje interesy, zapuścić się do spichrza, młyna, zakładu odlewniczego, fabryki narzędzi rolniczych, suszarni owoców, drwalni, wozowni, pralni, magla, przyjrzeć się fasadom budynków z balkonami, oknami wystawowymi od frontu i od tyłu, gdzie niekiedy stawiano kuczki do obchodów święta Sukkot. Chwilę wytchnienia mogliśmy znaleźć w kręgielni u Ludwika Flataua czy w teatrzyku Rubina Siegelberga (według projektów Józefa Górskiego).

Każdy plan czy projekt zaopatrzonej jest w niezbędne informacje o jego autorze, dacie, wymiarach, użytych materiałach. Autorzy (którym można było poświęcić trochę więcej uwagi) – to najwybitniejsi płoccy budowniczowie, inżynierowie, architekci drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX wieku: Józef Górski, Konrad Bałaziński, Zdzisław Zawodziński, Antoni Wysocki, Jerzy Woyno, Stanisław Mocarski, Rybołowicz, Skupieński i inni. Oni właśnie rysowali, kreślili, zatwierdzali plany budów,



przeróbek, przedstawiali swoje wizje artystyczne i techniczne z uwzględnieniem ówczesnych materiałów i technologii swoim zleceniodawcom: właścicielom nieruchomości, kupcom, przedsiębiorcom. Autorki katalogu przytaczają ich nazwiska: Rafała Płońskiego, Mordki Globusa, Chaima Rogozika, Suchara Neumarka, Chaskiela Schönwita, Mojżesza Sarny, Morica Marguliesa, M. Brombergera, Ludwika Falataua i dziesiątki innych. Dzięki załączonym przez architektów planom sytuacyjnym wiemy, gdzie znajdowały się projektowane obiekty.

Lokalizację obiektów architektonicznych uzupełnia fragment planu miasta Płocka z nazwami dawnych ulic i zaznaczonymi na nim numerami miejsc (wykonanie: Krzysztof Matusiak, również autor fotografii na planszach).

Podsumowując, projekt Muzeum Mazowieckiego i Archiwum Państwowego w Płocku nie będzie przesadą, jeśli stwierdzę, że zrobiony został ważny krok na drodze do ocalenia od zapomnienia świata, którego już nie ma, po którym pozostały, w większości, jedynie projekty w aktach miasta Płocka.

Krystyna Grochowska-Iwańska